

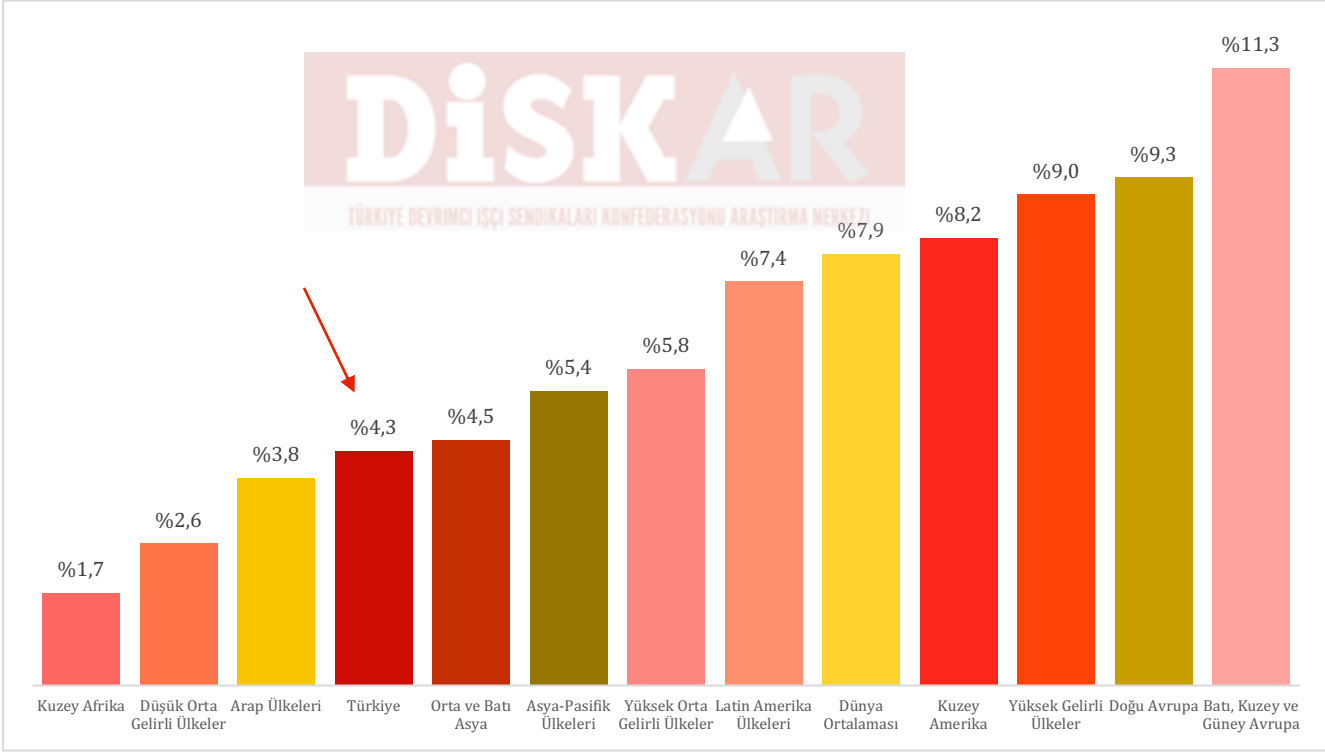
ILO Raporu:

Dünyada ve Türkiye’de Hükümetler Emekliler İçin Ne Harcıyor?

Türkiye Emekliler için

En Az Harcama Yapan Ülkeler Arasında!

Grafik 1: Kamu Emeklilik Harcamalarının GSYH'ye Oranı (Yüzde)

Kaynak: ILO (2024). World Social Protection Report 2024-2026.

- ILO verilerine göre dünyada sosyal korumaya (sağlık dahil) ortalama GSYH'nin yüzde 19,3'ü oranında kamu kaynağı ayrılırken Türkiye’de bu oran yüzde 10,5!
- Dünyada emekliler için hükümet harcamalarının GSYH'ye oranı yüzde 7,9 iken Türkiye’de bu oran 4,3
- Emekliler için Doğu Avrupa ülkelerinde GSYH'nin yüzde 9,3'ü, Batı Avrupa ülkelerinde yüzde 11,3'ü oranında kamu harcaması yapıyor.
- Türkiye, emeklilik harcamalarına en az kaynak ayıran ülkeler arasında.

Giriş

Sosyal korumaya ayrılan hükümet harcamaları ve özellikle emeklilik sistemi için yapılan kamu harcamalarının miktar ve oranı çalışma hayatının ve sosyal politikanın en önemli gündemlerinden biri olmaya devam ediyor.

Türkiye’de sık sık özellikle hükümet çevreleri ve neoliberal yaklaşıma sahip olanlar sosyal güvenlik sisteminin bütçeye yük olduğundan, sosyal güvenliğin bir “karadelik” olduğundan söz ediyor. Emekli aylıkları ve emeklilik yaşı söz konusu olduğunda en çok gündeme gelen itirazlardan biri “kaynak yok” ve “sosyal güvenlik sistemi açık veriyor” şeklindedir. Bu söylemlerin gerçeği yansıtmadığı DİSK-AR tarafından hazırlanan ve Mart 2024’t yayımlanan “Avrupa’da Türkiye’de Emeklilerin Durumu” isimli raporda da ortaya konmuştu.¹

Geçtiğimiz günlerde yayımlanan Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) “Sosyal Koruma Raporu 2024-26: İklim Eylemi ve Adil Geçiş için Evrensel Sosyal Koruma” adlı raporu sosyal koruma ve emeklilikle ilgili hükümet harcamaları konusunda ayrıntılı bilgiler sunuyor.

DİSK-AR tarafından hazırlanan bu araştırma bülteninde, ILO’nun son raporundan yararlanılarak ülkelerin sosyal koruma ve emeklilik harcamaları karşılaştırmalı olarak irdeleniyor.

Türkiye Sosyal Korumaya Dünya Ortalamasının Yarısı Kadar Kaynak Ayırıyor!

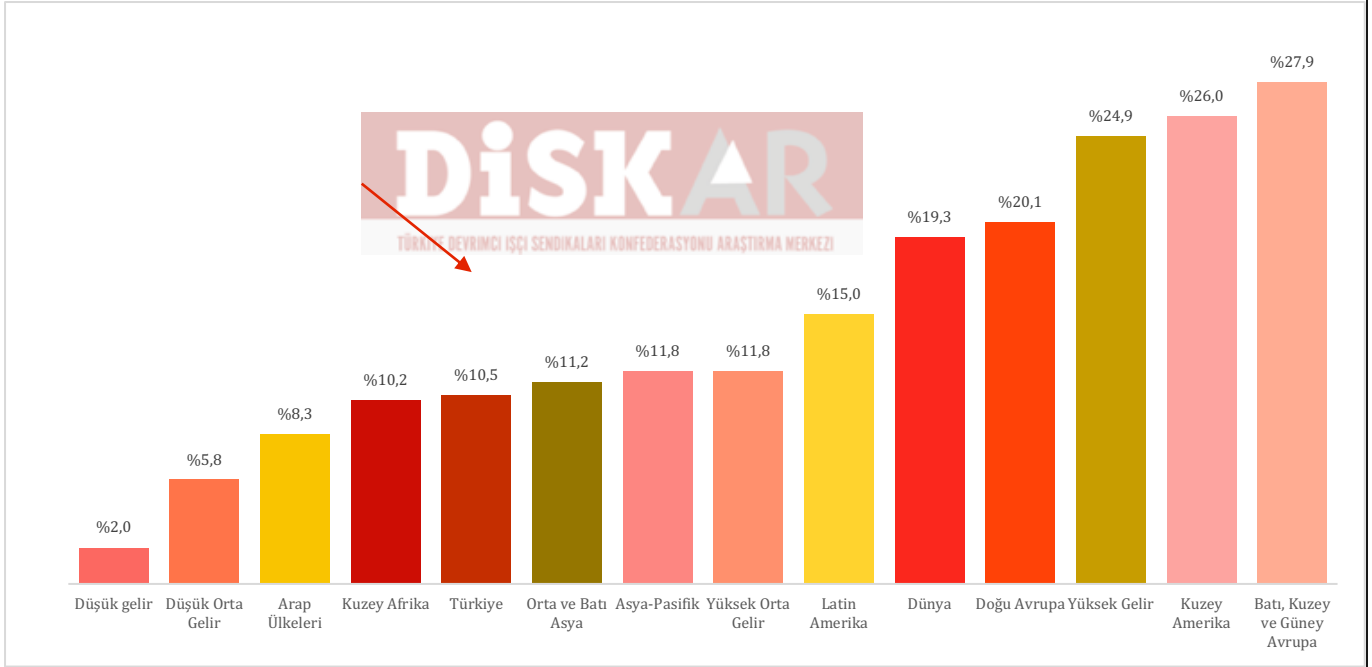
Sosyal koruma, sosyal risklerin sebep olduğu gelir yetersizliğini gidermek ve yoksulluktan korunmak amacıyla uygulanan temel bir insan hakkıdır. Sosyal koruma hastalık, annelik, engellilik, işsizlik, yaşlılık gibi risklere karşı bir gelir güvencesi olmasının yanı sıra gelir kaybı karşısında nakdi veya ayni yardımı, ömür boyu sağlık hizmetlerine erişimi ve geliri güvence altına almayı sağlar.² Sosyal koruma kapsamı ülkelere göre değişmekle birlikte çeşitli programları içeren sosyal yardımları ve sosyal hizmetleri kapsar.

Sosyal koruma harcamalarının GSYH’den aldığı pay önemlidir. Sosyal koruma harcamalarının GSYH’den aldığı payın yüksekliği sosyal risklere maruz kalanların daha iyi korunmasının önemli bir göstergesidir. Sosyal koruma harcamalarının GSYH’den aldığı pay bölgelere ve ülkelere göre değişmektedir.

Yüksek gelir sahibi ülkelerde sosyal koruma harcamalarının GSYH’den aldığı pay yüzde 26 civarındadır. Türkiye Hükümeti ise sosyal koruma harcamalarının GSYH’sinin yüzde 10,5’i kadar kaynak ayırmaktadır. Sosyal koruma harcamalarının GSYH’den aldığı pay düşük gelirli ülkelerde sağlık harcamaları dahil yüzde 2 iken sağlık harcamaları hariç yüzde 0,8’e düşmektedir. Sosyal koruma harcamalarına ayrılan pay düşük, orta gelir ve yüksek gelir sahibi ülkelerde artmaktadır (Grafik 2, Tablo1).

¹ DİSK-AR (2024). Avrupa’da ve Türkiye’de Emeklilerin Durumu: Emekli Aylıkları, Emekli Sayıları ve Emekliliğe Ayrılan Kaynaklar.

² ILO (2024). World Social Protection Report (2024-26).

Grafik 2: Hükümet Sosyal Koruma Harcamalarının GSYH'ye Oranı (Sağlık Dahil) (Yüzde)

Kaynak: ILO (2024). World Social Protection Report 2024-2026. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Düşük gelirli ülkelerde sağlık hariç sosyal koruma harcamaları GSYH'nin yüzde 0,8'i iken düşük-orta gelirli ülkelerde yüzde 4,2, Arap ülkelerinde yüzde 4,6, yüksek gelirli ülkelerde yüzde 16,2, Kuzey Amerika yüzde 16,5, Batı, Kuzey ve Güney Avrupa yüzde 19,2 kaynak ayırıyor. Türkiye'de ise bu oran yüzde 6,9'a kadar geriliyor (Tablo 1).

Tablo 1: Hükümet Sosyal Koruma Harcamalarının GSYH'ye Oranı (Sağlık Dahil) (Yüzde)

DİSKAR TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ	Sosyal Koruma	Sosyal Koruma	Emeklilik
	Harcaması (Sağlık Dahil)	Harcaması (Sağlık Hariç)	Harcamaları
Düşük gelir	2,0	0,8	0,2
Düşük Orta Gelir	5,8	4,2	2,6
Arap Ülkeleri	8,3	4,6	3,8
Türkiye	10,5	6,9	4,3
Orta ve Batı Asya	11,2	7,4	4,5
Kuzey Afrika	10,2	7,8	1,7
Asya-Pasifik	11,8	8,0	5,4
Yüksek Orta Gelir	11,8	8,5	5,8
Latin Amerika	15,0	10,6	7,4
Dünya	19,3	12,9	7,9
Doğu Avrupa	20,1	14,8	9,3
Yüksek Gelir	24,9	16,2	9,0
Kuzey Amerika	26,0	16,5	8,2
Batı, Kuzey ve Güney Avrupa	27,9	19,2	11,3

Kaynak: ILO (2024), World Social Protection Report 2024-2026.

Hükümetler Emekliler İçin Ne Harcıyor?

Yüksek gelirli ülkelerde ortalama emeklilik harcamalarının payı yüzde 9'a, Batı, Kuzey ve Güney Avrupa'da yüzde 11'e yükselmektedir. Düşük gelirli ülkelerde emeklilik harcamaları GSYH'nin yüzde 0,2'sini oluştururken Türkiye ise emeklilik harcamalarına GSYH'sinin yüzde 4,3'ü kadar kaynak ayırmaktadır (Tablo 1, Grafik 1).

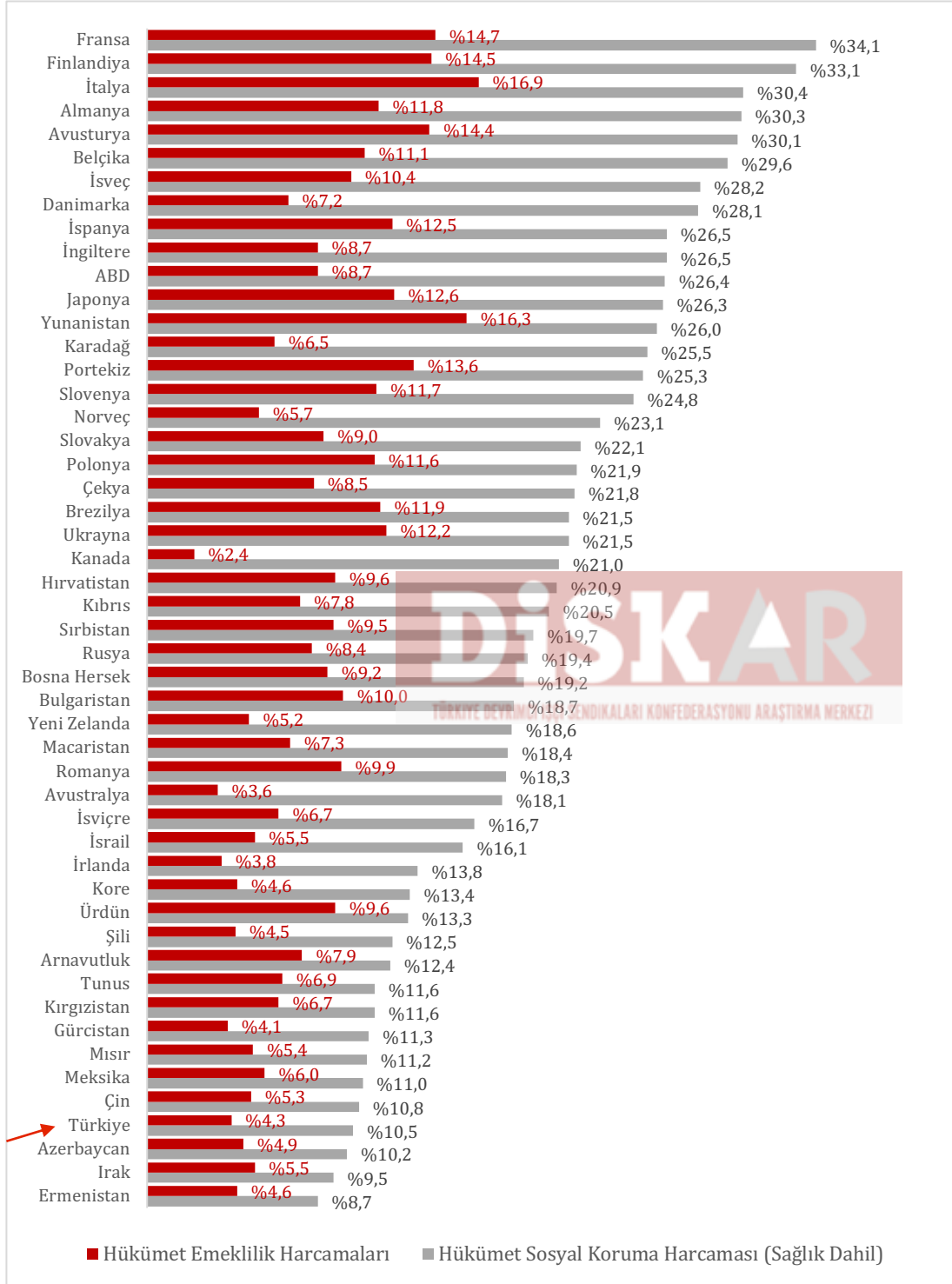
Tablo 2: Seçilmiş Ülkelere Göre Toplam Sosyal Koruma ve Emeklilik Harcamalarının GSYH'deki Payı (Yüzde)

Seçilmiş Ülkeler	Hükümet Sosyal Koruma Harcaması (Sağlık Dahil)	Hükümet Sosyal Koruma Harcaması (Sağlık Hariç)	Hükümet Emeklilik Harcamaları
Ermenistan	8,7	6,5	4,6
Irak	9,5	6,9	5,5
Azerbaycan	10,2	8,7	4,9
Türkiye	10,5	6,9	4,3
Çin	10,8	7,9	5,3
Meksika	11,0	7,9	6,0
Mısır	11,2	9,5	5,4
Gürcistan	11,3	6,8	4,1
Kırgızistan	11,6	8,7	6,7
Tunus	11,6	7,5	6,9
Arnavutluk	12,4	9,6	7,9
Şili	12,5	7,3	4,5
Ürdün	13,3	10,7	9,6
Kore	13,4	7,7	4,6
İrlanda	13,8	8,6	3,8
İsrail	16,1	10,7	5,5
İsviçre	16,7	12,5	6,7
Avustralya	18,1	10,1	3,6
Romanya	18,3	13,4	9,9
Macaristan	18,4	13,1	7,3
Yeni Zelanda	18,6	10,9	5,2
Bulgaristan	18,7	13,4	10,0
Bosna Hersek	19,2	12,6	9,2
Rusya	19,4	14,1	8,4
Sırbistan	19,7	13,5	9,5
Kıbrıs	20,5	12,5	7,8
Hırvatistan	20,9	14,1	9,6
Kanada	21,0	12,0	2,4
Brezilya	21,5	17,0	11,9
Ukrayna	21,5	17,4	12,2
Çekya	21,8	13,6	8,5
Polonya	21,9	17,3	11,6
Slovakya	22,1	15,9	9,0
Norveç	23,1	14,7	5,7
Slovenya	24,8	17,9	11,7
Portekiz	25,3	18,3	13,6
Karadağ	25,5	19,0	6,5
Yunanistan	26,0	20,6	16,3
Japonya	26,3	17,1	12,6
ABD	26,4	16,8	8,7
İngiltere	26,5	16,0	8,7
İspanya	26,5	17,9	12,5
Danimarka	28,1	18,9	7,2
İsveç	28,2	18,5	10,4
Belçika	29,6	21,0	11,1
Avusturya	30,1	20,6	14,4
Almanya	30,3	20,0	11,8
İtalya	30,4	23,3	16,9
Finlandiya	33,1	24,7	14,5
Fransa	34,1	24,8	14,7

Kaynak: ILO (2024), World Social Protection Report 2024-2026.

Seçilmiş ülkelere göre sosyal koruma harcamalarına (sağlık dahil) en fazla pay ayıran ilk üç ülke yüzde 34,1 ile Fransa, yüzde 33,1 ile Finlandiya ve yüzde 30,4 ile İtalya iken en az pay ayıran üç ülke ise yüzde 8,7 ile Ermenistan, yüzde 9,5 ile Irak ve yüzde 10,2 ile Azerbaycan'dır. Türkiye, sosyal koruma harcamalarına ayırdığı yüzde 10,5'lik GSYH payıyla dördüncü sıradadır (Tablo 2, Grafik 3).

Grafik 3: Seçilmiş Ülkelere Göre Toplam Sosyal Koruma ve Emeklilik Harcamalarının GSYH'deki Payı (Yüzde)

Kaynak: ILO (2024), World Social Protection Report 2024-2026.

Seçilmiş ülkelere göre emeklilik harcamalarına en fazla kaynak ayıran ilk üç ülke yüzde 16,9 ile İtalya, yüzde 16,3 ile Yunanistan ve yüzde 14,7 ile Fransa'dır. Türkiye'de kamu emeklilik harcamaları GSYH 'nin yüzde 4,3'üne karşılık gelmektedir. Türkiye emekliliklere en az kamu kaynağı ayıran ülkeler arasındadır.

Türkiye'de emekli aylıklarının artırılmasına ilişkin "kaynak yok" iddialarının gerçeği yansıtmadığı ve Türkiye'nin emeklilere GSYH'den pay vermeyi tercih etmediği, ILO tarafından yayımlanan rapor aracılığıyla bir kez daha ortaya çıkmış oldu.

Not: Bu rapor Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) *World Social Protection Report 2024-2026 (2004)* adlı yayından yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu raporlardaki değerlendirmelerin sorumluluğu DİSK-AR'a aittir.